

Делюзията на Докинс: вяра и доказателства

Крис Найт

Крис Найт координира съдържанието на *bethinking.org* на *Universities and Colleges Christian Fellowship (UCCF)*.

Увод

Когато се захванах да чета последната книга на Ричард Докинс, *Делюзията Бог* [1], бях изненадан от това с колко много неща в тази книга съм съгласен. И въпреки това моето гледище за света е много различно от това на Ричард Докинс. Изглежда тук става нещо много странно!! Струва ми се, че Докинс е обмислил много внимателно съдържанието на книгата си. Тя е написана много въздействащо – историите и илюстрациите които използва карат читателя да се съгласи с него.

След това не е трудно да повярва, че авторът предлага доказателства, подкрепящи основната му теза, че Бог не е нищо повече от заблуда. Но красивата риторика не може да замени рационалните доказателства. Що се отнася до последните, страхувам се че такива в книгата липсват.

Области на съгласие

Религиозен екстремизъм

Една област, в която съм съгласен с Докинс е неговата реакция на екстремизма, демонстриран от някои религиозни вярващи. Той изтъква много примери в книгата за непоследователни убеждения и неподходящо поведение на тези, които наричат себе си религиозни. Например, той цитира лекари-християни, които се изказват против убиването на деца чрез аборт, но същевременно извършват аборт и мюсюлмани, които казват: “Обезглавявай тези, които казват че ислямът е религия на насилието.” Всички ние с право сме възмутени от това. Но трябва да зададем въпроса – какво показват всички тези примери? Какво всъщност показва чрез тях Докинс? Моят отговор би бил ... нищо! Той използва тези примери, за да заклеми религията като опасна ... но показват ли те, че религията е неистинна? Все едно да ви напомня случая с д-р Харолд Шипман, който уби много от възрастните си пациенти [2], за да докаже че конвенционалната медицина е опасна и трябва да се избягва. Този пример няма нищо общо с такова едно заключение.

Наука, религия и доказателства

Друга област, в която съм съгласен с Докинс е отношението между наука и религия. Някои хора твърдят, че тези теми са напълно различни и отделни, но Докинс отхвърля това, също като мене. И двамата сме съгласни, че за да си отговорим на въпроси като дали Бог съществува или не ние се нуждаем от доказателства. Затова, като добър учен, Докинс предлага т.н. от него “Хипотеза за Бога” [3]. Той я описва като “*съществуваща свръхчовешка, свърхестествена интелигентност, която целенасочено е планирала и*

сътворила вселената и всичко в нея, включително нас.” Съгласен съм с Докинс, че ако Бог съществува, този факт би променил до неузнаваемост характера на света, в който живеем и че това е един научен или историчен въпрос, за който можем да използваме доказателства, за да открием отговора. Един Бог, който не би променил с нищо света, в който живеем не заслужава да бъде наричан “Бог”. Аз мога да твърдя, че светът бъка от невидими розови слонове, но ако те никога не правят нищо, не взаимодействат с нас и не могат да бъдат доловени от нас, тогава светът може и да не е пълен с невидими розови слонове. Същото е и с Бога – той трябва да внесе промени в света.

Затова съм съгласен с реакцията на Докинс срещу екстремизма в религията и със значението, което той придава на доказателствата, за да се установи истината.

Области на несъгласие

(Не)разбирането на Докинс за вярата

След като се съгласих с Докинс за значението на доказателствата при анализирането на религиозни твърдения, аз очаквах да видя един подробен анализ на аргументите, които християни и други използват, за да обяснят защо вярват в Бога. Ще се спра на неговите аргументи след малко, но Докинс предполага изхода от това чрез една странна и, бихме могли да кажем дори изкривена дефиниция на ‘вярата’. Докинс посочва, че “религиозната вяра ... не зависи от рационално обяснение” и твърди, че религиите изискват “безусловна вяра” [4]. Той има предвид, че религиозната вяра никога не се основава на доказателства или може би, че съществува въпреки доказателствата. Но тъй като Докинс разглежда различни аргументи за съществуването на Бога, той би трябвало да знае, че религиозната вяра може да се основава на аргументи. Той може да отхвърли тези аргументи като несъстоятелни, но това не променя факта, че неговата дефиниция на вяра е ограничена. Дори и някой да има лоша причина да вярва в нещо като хомеопатия или акупунктура (например, защото смята че тя е излекувала кокошия трън на леля му Милфред), той не я приема безусловно. Може да не е разгледал всички доказателства или правилния вид доказателства. Ако аз, както мнозина други, реша че Бог е най-доброто обяснение на всички налични доказателства, тогава моите убеждения, моята ‘вяра’ се основава на факт.

Най-големият проблем тук е, че Докинс напълно игнорира критиките към неговата дефиниция на вяра от Алишър Макграт (в книга, наречена подходящо *Богът на Докинс*). Макграт показва, че дефиницията за ‘вяра’ на Докинс не се споделя от нито една основна християнска деноминация и всъщност Макграт цитира примери, които показват, че те се придържат към напълно противоположно гледище на определението, което Докинс дава на ‘вяра’ [5]. Но в *Делюзията Бог*, която Докинс написва след като е прочел книгата на Макграт, Докинс се придържа твърдо към първоначалната си дефиниция. Човек може да се запита “Защо ли?” Дали защото не му се занимава с това или това е проява на лошо възпитание?

Представете си как ще реагира Докинс, ако някой от неговите студенти възприеме неконвенционална дефиниция на термин като ‘естествения подбор’, просто защото така му харесва, без да цитира никакъв източник или да се аргументира за избора на тази дефиниция. Ако Докинс посочи грешката на този студент, но последният продължи да използва същата дефиниция в следващото си есе и да достига до някои още по-странни заключения от измислената от него дефиниция, Докинс с право ще се усъмни в тезата

на студента. Защо тогава той прави точно същото със своята дефиниция за вяра? Единственият отговор, който ми идва наум е, че Докинс просто не иска да признае, че религиозната вяра може да бъде рационална, да бъде основана на доказателства и следователно може да бъде възприета, защото предлага най-доброто цялостно обяснение на съвкупността от факти и закономерности около нас. Тъй като голяма част от критиките на Докинс срещу религията се въртят около гледището му за ‘сляпата вяра’, за да промени разбирането си той ще трябва да промени или поне сериозно да преразгледа възгледите си за много други неща. Просто ще попитам: “Доколко научен е подходът на Докинс?” Отговорът би бил: “Не много!”

Аргумент за и против съществуването на Бога

И така, какви аргументи за и против съществуването на Бога разглежда Докинс? Той посвещава по една глава на всеки един от тези въпроси, а отделно привежда и други аргументи на други места в книгата. Тези аргументи би трябвало да са в подкрепа на тезата, изразена в заглавието, че Бог е делюзия, т.е. заблуда, че не съществува. Но използваните аргументи са много разочаровашащи.

Моето разочарование се дължи на факта, че Докинс изобщо не успява да влезе в диалог и да анализира най-добрите аргументи, изказани в подкрепа на вярата в Бога. Истински анализ почти липсва, така че е трудно човек да се захване за нещо съществено. Накратко ще разгледам анализирания само на един от аргументите за съществуването на Бога – този, който се основава на лични религиозни преживявания.

Докинс заявява, че подобни преживявания се свеждат единствено до това, че човешкият мозък умее добре да интерпретира достигащата до него информация от заобикалящия го свят и дори да придава смисъл на случайни сигнали като шума на вятъра, минаващ през ключалката. Той цитира няколко примера от личния си живот, свързани с това, но не си прави труда да отдаде дължимото на аргументите на един религиозен вярващ. Докинс допуска, че фактът че някой може да обясни даден феномен по определен начин означава, че този начин трябва да е правилен. Но фактът, че всичките научни данни за движението на предметите, събрани до началото на деветнадесети век се обясняват доста добре от законите на Нютон за движението не доказва, че тези закони са в сила за всички видове движения! Айнщайн показва, че някои други данни не могат да бъдат обяснени от Нютоновите закони и така се роди теорията за относителността. Всички видове данни трябва да се разгледат, анализират и обяснят от една теория преди тази теория да бъде приета. Ако друга теория може да обясни също толкова добре тези данни, решението трябва да се отложи и да се разгледат други доказателства, преди да се предпочете една от двете теории. Природата на личното преживяване е такава, че тя трудно може да се използва като убедителен аргумент за тези, които не са имали подобно преживяване. Но това не променя факта, че обяснението на Докинс на едно нещо (способността на мозъка да отгатне нещо по неговата сянка) не изключва валидността на нещо напълно различно (личното преживяване с Бога на даден човек). Краткият анализ на Докинс е повърхностен и ненаучен.

Основният аргумент на Докинс срещу съществуването на Бога се основава на еволюцията и онова, което той нарича “най-висшия Боинг 747”. Той отхвърля идеята, че вселената може да е създадена или планирана от някое Свръх същество, защото това Същество би било дори още по-сложно от създадената от него вселена. С други думи,

Бог би трябвало да е още по-сложен от законите на физиката, от човешкия мозък, от някой вирус или от Боинг 747 [6]. Докинс твърди, че един толкова сложно устроен Бог не обяснява нищо, защото тогава ще ни трябва нещо друго, което да обясни как би могъл да се появи един толкова сложно устроен Бог. Тук Докинс достига до своето заключение въз основа на собствените си възприятия за света и своето убеждение, че сложни неща могат да се появят само от прости форми посредством естествен подбор или законите на физиката. Но дори Ричард Докинс няма преживявания, свързани с процесите случващи се извън познатата ни вселена. Отхвърлянето на възможността за съществуването на един създател Бог по този начин просто не е научно. Наистина, нещо трябва да е съществувало ‘в началото’, било то и законите на физиката или квантовата сингуларност. Като физик бих казал, че законите на физиката съвсем не са прости. Иначе просто съм изгубил много време, за да се дипломирам като физик. Докинс прилича на един индийски махараджа от 18 в., който категорично заявил, че е невъзможно водата да издържи на тежестта на слон, преминаващ през реката. Разбира се, той никога не бил виждал лед – това било просто нещо извън неговите преживявания в тропическа Индия. По същия начин възможният произход на вселената е извън нашите директни преживявания, тъй като ние сме ограничени да живеем в нейните предели.

Божие откровение в Исус

Но има и друго доказателство за произхода на вселената, макар че кой знае защо, Докинс почти не споменава за това. Това е странно, защото много християнски апологети го посочват като най-силното доказателство за вярата в Бога. Игнорирането му от страна на Докинс в най-добрия случай е проява на своенравие, а в най-лошия ми напомня на заровил главата си в пясъка щраус.

Помислете над това: ако Бог не съществува, какви доказателства ще потърсите, за да се убедите, че съществува? Единственото нещо, за което мога да се сетя и което е наистина убедително, а не просто навеждащо на размисъл е директна намеса на този Бог в света, с други думи, откровение. Християните твърдят, че именно това се случи с Исус. Разказът за неговия живот, смърт и възкресение в евангелията показва какъв човек е бил той. Мъдростта на неговото поучение, неговите състрадания, извършените от него изцеления, опрощаването греховете на хората, твърденията му че е Бог и трудностите, свързани с това да се даде друго разумно обяснение на убеждението у неговите ученици, че той е възкръснал от мъртвите – могат да доведат единствено до заключението, че той е бил този, който е твърдял че е. Мнозина са се опитвали да докажат обратното, но са се проваляли когато са се вглеждали по-задълбочено във фактите [7]. Макар че Докинс отхвърля новозаветните разкази като ненадеждни, той цитира библейски критици от 19 в., за да подкрепи твърдението си. За пореден път той избягва да влезе в диалог с най-добрите съвременни учени-християни, които показват че евангелията са много по-надеждни от който и да било друг документ от този период. Тук няма време да привеждаме доказателства по темата, но вижте статията [“Исторически доказателства за Възкресението на Исус Христос”](#) в сайта на БХСС за повече информация.

Всеки човек трябва да разгледа доказателствата от живота и смъртта на Исус и да се запита дали те му звучат логично като описание на възможно Божие откровение за него. Възможно ли е наистина Бог да се е намесил в създадения от него свят? Докинс не изглежда готов да отговори на този въпрос и ние можем само да правим догадки защо.

Науката разглежда логическата възможност дадени твърдения да се окажат неистинни. Теориите се предлагат и приемат внимателно, ако са придружени с подкрепящи ги доказателства и когато няма обстоятелства, при които доказателствата не съответстват на теорията. Предизвикателството пред Докинс е да отговори на най-добрите аргументи за християнството, вместо да представя превратно неговата позиция. Може ли Докинс да приведе силни контра-аргументи, за да постави под съмнение автентичността и достоверността на евангелските сведения, и в частност на възкресението на Исус? Ако той наистина бе отговорил на тези въпроси, това би била книга, която си заслужава да прочетем...

1. Richard Dawkins, The God Delusion (Bantam Press, 2006), стр. 31. Книгата е преведена и на български под заглавието “Делюзията Бог”(ИК Изток Запад, 2008) - бел. ред.
2. Сериен убиец в Англия с почти 400 жертви, предимно възрастни жени – вж. http://www.trutv.com/library/crime/serial_killers/notorious/shipman/dead_1.html.
3. Richard Dawkins, The God Delusion (Bantam Press, 2006), стр. 31.
4. Пак там; напр., стр. 23, 306, 308. Не твърдя, че вярата в Бога трябва винаги да е придружена от научни или исторически доказателства в нейна подкрепа, но вярвам, че тези които се интересуват могат да разгледат някои добри аргументи в нейна подкрепа.
5. Вж. Alister McGrath, Dawkins’ God (Blackwell, 2004), стр. 82-91.
6. The God Delusion, стр. 114.
7. Напр., Frank Morison, Who Moved the Stone? (OM Publishing, 1983).

© Крис Найт. Статията е преведена и използвана с разрешението на автора от уебсайта на Universities and Colleges Christian Fellowship (UCCF), <http://www.bethinking.org>.